

Màster Universitari en Comunicació Social

PLA DOCENT D'ASSIGNATURA

Títol de l'assignatura: Cibercultura i Comunicació

Codi de l'assignatura: 31757

Trimestre: Segon

Tipus: Optativa

Nombre de crèdits: 5 ECTS

Llengua o llengües de la docència:

Dr. Carlos Alberto Scolari, impartirà la docència en castellà

Dr. Pere Freixa Font, impartirà la docència en castellà

Els materials docents i bibliogràfics propis d'un tercer cicle pressuposen un alt nivell d'anglès llegit.

Professors responsables: Carlos Alberto Scolari, Pere Freixa Font

1. Presentació de l'assignatura

Cibercultura i Comunicació és una assignatura temàtica i optativa integrada en la matèria general Tendències de la investigació en comunicació, que té com a objectiu la identificació i l'anàlisi dels processos culturals generats a partir de la difusió de les tecnologies digitals de comunicació i l'expansió de les xarxes d'informació.

L'assignatura es basarà en el desplegament d'estratègies d'anàlisi històrica, cultural, semiòtica, tecnològica i comunicacional dels fenòmens ciberculturals.

L'assignatura cobrirà un ampli espectre de fenòmens ciberculturals, des de les transformacions en la manera de representació fins a la cultura de l'arxiu, passant per les realitats virtuals, l'evolució de les interfícies digitals i les noves estructures narratives hipertextuals i hipermedials. Per una altra banda, a partir de la concepció del *cyborg*, de la capacitat de transformació de la naturalesa humana mitjançant la projecció d'una segona naturalesa tecnològicocomunicacional plantejada per la cibernètica, l'assignatura revisarà les diferents formes i excepcions que el binomi cibercultura i comunicació ha plantejat històricament per aprofundir en els seus significats actuals. Finalment, l'assignatura analitzarà els debats més

recents en el camp de la *cultural analytics* i les *digital humanities*, tant des d'una perspectiva teòrica com d'una perspectiva metodològica.

2. Competències que s'han d'assolir

2.1 Competències específiques

Dominar els mètodes i les tècniques d'investigació de les ciències socials i humanes aplicades a objectius nous en el camp de la comunicació, mitjançant la recollida i l'anàlisi sistemàtic de dades.

Relacionar les elaboracions conceptuals, comprendre els marcs teòrics i els enfocaments que modifiquen el coneixement científic en l'àmbit de la comunicació.

Formular judicis crítics sobre les diverses metodologies i enfocaments de la comunicació a partir dels coneixements adquirits.

Argumentar i defensar el propi treball d'investigació, mostrant que les investigacions són originals i que compleixen els requisits de l'ètica acadèmica.

Avaluar amb arguments científics la certesa de les conclusions pròpies i alienes, a través de la participació en discussions i seminaris, presentació de treballs en grup... Per això fem servir criteris de rigor científic i metodològic, des de la correcta elecció i enfocament del tema fins al disseny de la pròpia investigació, passant per l'objecte d'estudi, els objectius, les preguntes d'investigació i l'elecció de les tècniques concretes d'investigació en funció dels criteris anteriors.

Escriure articles d'investigació aportant fonts científiques amb precisió i amb un elevat rigor acadèmic, d'acord a les normes de la comunitat científica internacional, en els idiomes habituals d'aquesta, especialment en anglès.

Actualitzar-se constantment sobre l'estat de la qüestió dels camps d'investigació (coneixement) en els quals els grups del Departament de Comunicació de la UPF investiga, i en el marc dels quals l'estudiant haurà de desenvolupar la seva pròpia carrera investigadora. Per això

es proporcionarà als estudiants els mecanismes necessaris per portar a terme aquesta qüestió, enfocats cap a la investigació individual de l'estudiant dins de les línies preferents dels grups d'investigació en els quals necessàriament hauran d'incloure'ls.

2.2. Competències pròpies

Tenir coneixement crític de les teories, les propostes i els conceptes principals desenvolupats històricament al voltant del concepte *cibercultura* en l'àmbit de la creació i la comunicació.

Desenvolupar una aproximació multidisciplinària als diferents enfocaments metodològics, discursos ideològics i àrees de coneixement relacionades amb la *cibercultura* (tecnopositivisme, cultura de gènere, etnografia, teoria i crítica de l'art, realitat virtual, interactivitat, etc.).

3. Continguts

Programa

Es proposen vuit eixos temàtics a partir dels quals s'estructura la matèria.

1. *Discursos fundacionals de la cultura cibernètica*. Es planteja la lectura crítica dels textos fundacionals de la cibernètica. Principals anunciant i discursos mediàtics, polítics, educatius, comercials, econòmics i científics al voltant de la cibercultura. Anàlisi pragmàtica i estudi de fonts secundàries.
2. *Mutacions de la imatge i la representació*. Revisió històrica d'enunciats (visuals, textos, discursos expositius) relacionats amb la creació artística i la crítica de l'art al voltant dels conceptes de representació dominants en els anys setanta i vuitanta.
3. *Cultura d'arxiu i realitats virtuals*. Textos secundaris i derivacions de la cibercultura I. Localització, lectura crítica i interpretació dels discursos generats des dels anys vuitanta al voltant de la cultura d'arxiu i la realitat virtual.
4. *Expansions del cos, identitat i gènere en art*. Textos secundaris i derivacions de la cibercultura II. Localització i lectura crítica de les tendències i obres dominants al voltant de valors com la identitat, el gènere o les minories des dels anys vuitanta.
5. *Siderolítica*. Moviments socials i activisme en xarxa. Multituds intel·ligents, xarxes socials i nous subjectes polítics.

6. *Interfícies*. Revisió històrica i anàlisi crítica del concepte d'*interfície* i les seves significacions en diferents àrees de coneixement. Evolució i ecologia de les interfícies.
7. *Hipertext i narratives interactives*. Revisió històrica i anàlisi crítica del concepte de *hipertext*. Nous formats narratius hipermèdia i no lineals.
8. *Noves tendències en la investigació*. Les aportacions ofertes pels nous paradigmes (*Digital Humanities* i *Cultural Analytics*).

4. Avaluació

Sistemes d'avaluació	Ponderació %
Treball individual	40%
Treballs en equip	40%
Participació en discussions i seminaris	20%
TOTAL	100

Participació a classe. Els alumnes hauran d'assistir com a mínim al 80% de les classes i participar activament en els seminaris, debats o altres activitats plantejades en l'assignatura.

Feines individuals i/o en grup. Els alumnes hauran de desenvolupar i de presentar els treballs tant individuals com en grup seguint les pautes plantejades pels docents tant en l'àmbit metodològic com en el temàtic.

5. Bibliografia i recursos didàctics

5.1. Bibliografia bàsica

CASTELLS, M. *Communication Power*. Oxford, UK: Oxford University Press, 2011.

HAYLES, K. *How we became posthuman. Virtual Bodies in Cybernetics, Literature, and Informatics*. Chicago: University of Chicago Press, 1999.

KELLY, K. *Out Of Control. The New Biology of Machines, Social Systems and the Economic World*. Nova York: Addison Wesley, 1994.

LAUREL, B. *Computers as Theatre*. Menlo Park, CA: Addison-Wesley, 1991.

LANDOW, G. P. *Hypertext 3.0: Critical Theory and New Media in an Era of Globalization*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2006.

LÉVY, P. *L'intelligence collective. Pour une anthropologie du cyberspace. (Collective Intelligence)*. París: La Découverte, 1994.

BERRY, D. *Understanding Digital Humanities*. Nova York: Palgrave MacMillan, 2012.

WARDRIP-FRUIIN, N.; Montfort, N. *The New Media Reader*. Cambridge, MA: The MIT Press, 2003.

5.2. Bibliografia complementària

Benkler, Y. *The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom*. New Haven: Yale University Press, 2006.

BARABASI, A.-L. *Linked: How Everything Is Connected to Everything Else and What It Means*. Nova York: The Penguin Group, 2003.

BURDICK, A.; DRUCKER, J.; LUNENFELD, P.; PRESNER, T.; SCHNAPP, J. *Digital Humanities*. Cambridge, MA: MIT Press, 2012.

De Kerckhove, D. *Connected Intelligence: The Arrival of the Web Society*. Toronto: Somerville House Publishing, 1997.

De Kerckhove, D. *Skin of Culture: The New Electronic Reality*. Londres: Kogan Page Ltd., 1998.

Druckrey, T. (ed.). *Electronic Culture: Technology and Visual Representation*. Nova York: Aperture, 1996.

Krueger, M. *Artificial Reality*. Reading, Ma: Addison-Wesley, 1983.

LESSIG, L. *Free Culture: The Nature and Future of Creativity*. New York City: The Penguin Group, 2004.

Levy, S. *Hackers: Heroes of the Computer Revolution*. Nova York: Doubleday, 1984.

Mitchell, W. J. *The Reconfigured Eye: Visual Truth in the Post-Photographic Era*. Cambridge, MA: MIT Press, 1992.

Murray, J. H. *Hamlet on the Holodeck*. Nova York: Free Press, 1997.

PISCITELLI, A. *Ciberculturas 2.0 en la era de las máquinas inteligentes*. Buenos Aires: Paidós, 2002.

Rheingold, H. *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*. Reading, Massachusetts: Addison-Wesley, 1993.

Rheingold, H. *Smart Mobs: The Next Social Revolution*. Cambridge, MA: Basic Books, 2002.

Scolari, C. A. *Hipermediaciones. Elementos para una teoría de la comunicación digital interactiva*. Barcelona: Gedisa, 2008.

5.3. Recursos didàctics

Publicacions electròniques de referència [consulta: abril del 2013]:

Portal INCOM de la Comunicació (UAB)
<http://www.portalcomunicacion.com>

Leonardo
<http://www.mitpressjournals.org/loi/leon>

Telos. Cuadernos de Comunicación e Innovación
<http://sociedadinformacion.fundacion.telefonica.com/DYC/TELOS/>

Artnodes
<http://artnodes.uoc.edu/ojs/index.php/artnodes/>

Arbor
<http://arbor.revistas.csic.es/index.php/arbor>

Edge
<http://www.edge.org/>

First Monday
<http://firstmonday.org>

6. Metodologia

L'assignatura preveu tant les sessions expositives a càrrec dels docents com les activitats de seminari i les pràctiques individuals. Els alumnes han de fer treballs d'anàlisi i d'investigació, participar activament en els debats i les activitats proposades a classe i aportar les seves investigacions en forma de presentacions orals o escrites. Aquestes pràctiques es concreten en:

- Sessions de classe expositives a càrrec del professor.
- Seminaris de discussió sobre lectures prèviament assignades.
- Presentació i discussió a classe de progressos en els treballs d'investigació individuals.
- Tutories presencials, eventualment completades amb suport telemàtic com ara correu electrònic i recursos de la intranet de la UPF.
- Pràctiques dins i fora de l'aula perquè l'estudiant aprofundeixi en els conceptes explicats en les classes i els seminaris mitjançant la seva aplicació a dades reals.

7. Programació d'activitats

SETMANA 1	
<i>Activitats a l'aula</i>	<i>Activitats fora de l'aula</i>
Tema 1. Presentació i comentari crític de textos	Lectures complementàries
SETMANA 2	
<i>Activitats a l'aula</i>	<i>Activitats fora de l'aula</i>
Tema 2. Presentació i comentari crític de textos. Revisió d'obres	Lectures complementàries
SETMANA 3	
<i>Activitats a l'aula</i>	<i>Activitats fora de l'aula</i>
Tema 3. Presentació i comentari crític de textos. Revisió d'obres	Lectures complementàries i treball en equip
SETMANA 4	
<i>Activitats a l'aula</i>	<i>Activitats fora de l'aula</i>
Tema 4. Presentació i comentari crític de textos. Revisió d'obres	Lectures complementàries i treball en equip
SETMANA 5	
<i>Activitats a l'aula</i>	<i>Activitats fora de l'aula</i>
Presentació de treballs en equip i debat dels temes 1-4	
SETMANA 6	
<i>Activitats a l'aula</i>	<i>Activitats fora de l'aula</i>

Tema 5. Presentació i comentari crític de textos	Lectures complementàries
SETMANA 7	
<i>Activitats a l'aula</i>	<i>Activitats fora de l'aula</i>
Tema 6. Presentació i comentari crític de textos. Revisió d'obres	Lectures complementàries
SETMANA 8	
<i>Activitats a l'aula</i>	<i>Activitats fora de l'aula</i>
Tema 7. Presentació i comentari crític de textos. Revisió d'obres	Lectures complementàries i treball en equip
SETMANA 9	
<i>Activitats a l'aula</i>	<i>Activitats fora de l'aula</i>
Tema 8. Presentació i comentari crític de textos. Revisió d'obres	Lectures complementàries i treball en equip
SETMANA 10	
<i>Activitats a l'aula</i>	<i>Activitats fora de l'aula</i>
Presentació de treballs en equip i debat dels temes 5-8	